

در حوزه دفاع مقدس آفریدند

می بدهکاریم

۷- نرگس آبیاری

نرگس آبیاری بیش از یک دهه به صورت حرفه‌ای به داستان‌نویسی در حوزه کسودک و بعضاً دفاع مقدس پرداخت. از برخی از آثار نرگس آبیاری در عرصه دفاع مقدس می‌توان به این آثار اشاره کرد: «چشم سوم» با موضوع عملیات والفجر مقدماتی، «نه روز بود، نه شب» درباره زندگی شهید حسن عباس پور، «شکفتن بر هلمون» داستان زندگی شهید فرید تعریف، «قلطین» از اشغال تا انتفاضه، «کوه روی شانه‌های درخت»، «خادر» در این میان «یک روز پس از دهمین روز»، با استقبال جهانی روبرو شد. این فیلم که در سی‌و یکمین حضور بین‌المللی‌اش موفق به دریافت جایزه ویژه (mention) از فستیوال فیلم اروپایی و سه جایزه بین‌المللی دیگر بود به روایت زندگی پیرمردی می‌پردازد که در ویرانه‌ها به سر می‌برد و به شدت دیسترتی است که از آن تیمارداری می‌کند. اما مهم‌ترین اثر آبیاری فیلم «ششار ۱۳۴۴» بود. در متن فیلم، «ششار ۱۳۴۴» یکی از محدوده‌هایی است که در منطقه جنگی، برای مین‌یابی و یافتن اجساد کشته‌شدگان در جنگ مورد تخصص و کاوش قرار می‌گیرد. فیلم «ششار ۱۳۴۴» مورد استقبال طیف‌های مختلف مردم قرار گرفت و نیز در بیش از ۳۰ جشنواره بین‌المللی حضور یافت و یک جایزه بین‌المللی در دریافت کرد.

۶. کیومرث پوراحمد

کیومرث پوراحمد با به تصویر کشیدن «قصه‌های مجید» اثر هوشنگ مرادی کرمانی به شهرتی دوچندان رسید. یاد و خاطره این آثار سینمایی همچنان مانده است و پوراحمد به زیبایی توانست تصویری از این نوجوان بسازد که همه دیگر او را با همان چهره به خاطر آوردند. او در سال ۱۳۸۵ فیلمی ساخت با عنوان «لوپوس شب» پوراحمد تجربه‌ای در ساخت آثار دفاع مقدس نداشت و معتقد بود در این فیلم از نگاه دیگری به دفاع مقدس پرداخته و از این رو «لوپوس شب» از آثار گذشته او متفاوت نیست. «لوپوس شب» بر اساس فیلمنامه‌ای از پوراحمد و حبیب‌احمد در روایت‌گر گوشت‌های از زندگی «عسی» و «فروق» است که پس از سال‌ها همدیگر را می‌پسندند و خاطرات دوران جنگ را مرور می‌کنند. «عسی» جوان زمندی است که مأموریت انتقال اسرای جنگی به پشت جبهه را دارد که «فروق» هم یکی از آنهاست. او این فیلم را در طول ۹ ماه، پنج بار بازبینی کرد. فیلم در واقع بر اساس «داستان‌های شهر جنگی» اثر حبیب‌احمد راده ساخته شده. پوراحمد در این باره گفته است: «وقتی این کتاب را مطالعه کردم داستان نوجوانی که ۴۰۰ اسیر را از آبادان به ماهشهر می‌برد، به قدری گیرا و جذاب بود که مرا به دنبال خود کشید و گفت مرا بساز».

پوراحمد «لوپوس شب» را یکی از بهترین فیلم‌های خود می‌داند. در این فیلم، محمدرضا فروتن باز یک نقش «فروق» در کنار مریم خسرو شکیبایی که در نقش عمور حیم رانده لئوپوس است، بازی می‌کند و مهر داد بدیع‌پیان نیز پس از نخستین تجربه سینمایی‌اش در «عصر جمعه» مقابل دوربین پوراحمد رفته است. همچنین آثار شاکر دوست، امیر محمد زند، گوروش سلیمانی و احمد کالوری از دیگر بازیگران این فیلم بودند.

۹. احمد رضا درویش

احمد رضا درویش این روزها درگیر «رسانا» است؛ فیلمی که پروانه آن صادر شد اما به‌زعم کارگردان، وزارت ارشاد پای آن نایستاد و در نهایت همچنان آکران آن در هاله‌ای از ابهام است. او اما یکی از کارگردانان مطرح سینمای دفاع مقدس است. کارگردانی که از کلید زدن پروژه‌های بزرگ هراس ندارد و آنها را با قدرت مدیریت می‌کند. او متولد سال ۱۳۴۰ در تهران و فارغ‌التحصیل رشته معماری و گرافیک است. همچنین از نسل دوم سینماگران بعد از انقلاب به شمار می‌آید که به مضامین جنگ و جانشین جنگ پرداخته‌اند. درویش در آثار خود بدون قهرمان‌سازی و واکنش‌های غیرواقعی، شخصیت‌های آثار خود را معرفی می‌کند و به همین دلیل فیلم‌های او همچون «کیما»، «سوزن‌زمین» خورشید» و «هتوله ماه مهر» همچنان با نواها باقی مانده‌اند. احمد رضا درویش از نسل سینماگرانی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به سینما آمدند و روایت قصه‌های از جنگ را بعد از وقفه حودی می‌آوردند. «کیما» داستان خانواده‌ای است که در دل جنگ می‌میرد و خانواده‌ای که با جنگ به دنیا می‌آید. تقابل زندگی و مرگ در بستر خشن و سرد جنگ مایه اصلی این مولودم شهری است. از دیگر آثار مهم درویش در این عرصه، «دول» است. «دول» یکی از عظیم‌ترین فیلم‌های جنگی سینمای ایران بود که تصویربرداری آن حدود دوازده ماه به طول انجامید. جلوه‌های ویژه دول، آخرین تکنولوژی اسپشال افکت سینمای ایران را به تصویر کشیده است. همچنین در هیچ کجای دنیا برای فیلم‌های جنگی و صحنه جنگ از مواد اصلی انفجار استفاده نمی‌کنند، اما مسئولان جلوه‌های ویژه در سینمای ما به دلیل کمبود امکانات مجبورند مواد انفجاری را در صحنه‌های جنگی به کار گیرند و محسن رزویزانی در دول صحنه‌هایی را خلق می‌کند که مانند صحنه‌های واقعی جنگ رعب‌آورند.

۸. مسعود ده‌نمکی

نخستین فیلم دفاع مقدس و دومین اثری که پس از فیلم «آتش‌بس» توانست رکورد میلیاردی را قطعه‌ای از آن خود کند «خراجی‌ها»، نخستین ساخته مسعود ده‌نمکی بود. ده‌نمکی با دستمایه قرار دادن ماجرای اخراجی‌ها که داستانی مستند بود، فیلم خود را با حضور جمعی از ستارگان سینمای ایران جلوی دوربین برد. این فیلم شاید بعد از «پلی‌ان‌من است» دومین فیلم مهم سینمایی باشد که جنگ تحمیلی را با زاویه طنز می‌نگرد و البته ده‌نمکی در مقابل کمال تبریزی کمترین خط قرمز ممکن را در پرداختن به این موضوعات داشته است. ده‌نمکی توانست در دو فیلم بعدی خود نیز به فروش‌های میلیاردی دست پیدا کند و نام خود را به عنوان یکی از پول‌سازترین کارگردانان سینمای ایران ثبت کند. «خراجی‌ها ۲» با فروش ۳۴ میلیون معادل ۵ میلیارد و ۹۰۰ میلیون تومان، «خراجی‌ها ۳» با فروش ۳۲ میلیارد و ۷۵۰ میلیون تومان و «خراجی‌ها ۱» با فروش معادل ۲ میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان، رکوردداران سینمای ایران از لحاظ میزان فروش هستند. هرچند «خراجی‌ها ۱» دوم موضوع فیلم برورد اکثریت قشرهای پایه اولی نرسیدند. در «خراجی‌ها ۱» اول، موضوع فیلم برورد اکثریت قشرهای مردم و جناح‌های دفاع از کشور کمتر از یک دهه بعد از فیلم‌های بعدی این تمرکز از بین رفت و ده‌نمکی سعی بر این داشت هر تفکری دارد در فیلم‌نامه با قلابی شماری مطرح کند. همین موضوع درباره فیلم‌های «رسانا» هم صدق می‌کند. «رسانا» فیلمی را موضوع کمتر از یک دهه بعد از «رسانا» هم صدق می‌کند. «رسانا» فیلمی اجتماعی و سیاسی و فرهنگی را در دهان کاراکترها می‌گذارد و سرآخ آنچه از فیلم می‌ماند مشتق شماری‌های پرکننده بدون حضور فیلم‌نامه‌ای منسجم است.

۱۰. کمال تبریزی

با من است» تنها فیلمی بود که در کارنامه کمال تبریزی به دفاع مقدس اختصاص داشت اما جریانی ایجاد کرد که بعدها در تئو نیز به دنبال داشت و سرپاها با ما می‌آید. کیمیک درباره دفاع مقدس ساخته شد. حتی «خراجی‌ها» هم مسعود ده‌نمکی هم به لحاظ پرداخت کیمیک، وامدار همین فیلم کمال تبریزی است.

از مؤلفه‌های مهم دیگر این فیلم کمال تبریزی پرداختن به تغییر انسان است که مخاطب بر خلاف فیلم‌های شماری آن را باور می‌کند. جالب اینجاست که این که انتحاله اسکان‌ها در برخی فیلم‌های جدی دفاع مقدس باورپذیر به نیستند، اما کمال تبریزی در فیلم کمدی‌ایس باورپذیری را به وجود می‌دهد. مخاطب پای «پلی‌ان‌من است» می‌شنیدند و باور می‌کردند صادق مشکین تغییر کرده است. از آن می‌گردد می‌گردد اما دستی غیبی دایم در حال هدایتش به همان می‌گردد است. انتحاله را در دیگر خوش هم در درونش این موضوع را باور کرده است، هرچند هنوز به یقین قلبی نرسیده.

«پلی‌ان‌من است» نقطه عطفی در آثار حوزه دفاع مقدس به شمار می‌آید. پیش از آن کسی با نگاه طنز سرساز این موضوع نرفته است. کمال تبریزی در این فیلم سینمایی هم یک کمدی سرگرم‌کننده آرایه می‌دهد، هم از ارزش‌های دفاع مقدس کوتاه نمی‌آید و هم مخاطب را مستقل می‌کند که در ریشه در جست‌وجوی ما دارد. نام فیلم هم اشاره دارد به بی‌ثباتی نظامی که با این مضمون که: «گرس را بدتر از این بود میلی / چرا جام مرا بشکست لیلی». در واقع این بیت، بیانگر همان مضمونی است که در تفکر عرفانی ایرانی - اسلامی بارها در قالب مختلف تکرار شده. به این معنی که اگر بدهی به قرب درگاه خداوند به بلا یا مصیبتی دچار می‌شوی، این نشان‌دهنده آن نظر کردن آستان حضرت حق است. کاراکتر اصلی این فیلم با بازی درخشان پرویز پرستویی، از حضور در جبهه هراس دارد و دایماً در حدیث نفسی طولانی بر این ترس و هراس اعتراف می‌کند. با تمام این نوسل، او لحظه به لحظه به جولا نگاه و میدان خطر و خط مقدم نزدیک‌تر می‌شود. «پلی‌ان‌من است»

